

MUZİKATANÍW

MUZÍKA MÁDENIYATÍ HÁM ONÍN TURMÍSTAĞÍ ORNÍ

Allanbaev R.O.¹, Murodov M.B.²

¹*Ózbekstan mámleketlik konservatoriyası Nókis filiali*

²*Ózbekstan-Finlandiya pedagogikalıq instituti*

Annotaciya: Bul maqalada qaraqalpaq kórkem ónerinde muzika mádeniyatı hám onıń turmıstağı ornı haqqında sóz etiledi. Búgingi kúnde qaraqalpaq muzika kórkem óneri tek ǵana tıp dástúriy kórinislerinde emes, bálkim, kompozitorlıq baǵdarlarında da xalıqaralıq kólemde bargan sayın rawajlanıp atırǵanı bul tarawdıń jetiskenligi esaplanadı. Keleshekte respublikamız kompozitorları iskerligi hár qıylı muzika janrlarında nota jazıwdan ǵana ibarat bolıp qalmaq, izertlew, ilimiy tájiriybelerinen ibarat bolıwı múmkin.

Gilt sózler: Kórkem óner, mádeniyat, muzika, kompozitor, qosıq, vokal, atqarıwshı, opera mektebi, koncert, muzikalıq ásbaplar.

Аннотация: В данной статье говорится о музыкальной культуре в каракалпакском искусстве и ее роли в жизни. Сегодня каракалпакское музыкальное искусство все активнее развивается не только в программных формах, но и в композиционных направлениях в международном масштабе, что считается достижением этой области. В будущем деятельность композиторов нашей республики будет заключаться не только в написании нот в различных музыкальных жанрах, но может заключаться и в исследованиях и научных экспериментах.

Ключевые слова: Искусство, культура, музыка, композитор, песня, вокал, исполнитель, оперная школа, концерт, музыкальные инструменты.

Abstract: This article talks about musical culture in Karakalpak art and its role in life. Today, Karakalpak musical art is increasingly developing not only in program forms, but also in compositional directions on an international scale, which is considered an achievement in this area. In the future, the activities of composers in our republic will consist not only of writing notes in various musical genres, but may also consist of research and scientific experiments.

Keywords: Art, culture, music, composer, song, vocals, performer, opera school, concert, musical instruments.

Mámleketimiz ǵárezsizlikke erisken dáslepki kúnlerinen baslap, kórkem óner tarawın asırıp-abaylawǵa, mádeniy miyraslarımızdı qayta tiklewge, hám jáne de rawajlandırıwǵa birqansha imkaniyatlar jaratıldı. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev Ózbekstannıń dóretiwshi zıyalıları menen ushırasıwında aytqan sózinde “2017-2021-jıllarda Ózbekstan Respublikasınıń rawajlandırıwdıń bes tiykarǵı baǵdarı boyınsha háreketler strategiyasınıń islep shıqtıq. Mine usı strategiyaǵa muwapıq, barlıq taraw hám tarmaqlar qatarında kórkem óner hám

mádeniyat, ádebiyat, ǵalaba xabar quralları rawajlanıwın jańa basqıshqa kóteriliwın biz óz aldımızǵa maqset etip qoyǵanbız” - dep aytıp ótken edi. Prezidentimizdiń sol aytqan maqsetleri ámelge asırılıp, búgingi kúnde basqa da kórkem óner tarawları qatarında eń keń qollanıwshı óner túri esabında – qosıqshılıq tarawı rawajlanıwı ushın jańasha shárt-sharayatlar jaratıldı.

Jańa túrdegi muzıkalıq usılda zamanagóy muzıka shıǵarmasın jaratıw, dúnya xalıqları muzıkası rawajlanıwın esapqa alıp, jańa dóretiwshilik usıllardı ashıp beriw menen dóretiwshilik proceske qaraqalpaq kórkem óneri sonıń ishinde muzıka óneri de óz múnásip úlesi, ayrıqsha ornı menen kire basladı. Hár tárepleme jetik mádeniyat dárejesine jetiw jolında payda bolǵan “Qaraqalpaq kompozitorlıq mektebi” dúnya muzıka mádeniyatında ózine múnásip orındı iyelewge umılmaqta. Tiykarınan XX ásirdiń ekinshi yarımında rawajlanıw jolına túsken áne sonday dóretiwshilikke beyimlik dárejesi aldın basqasha halda bolǵan muzıkalıq oylaw dástúrleri úlkemizde ózgeshe, jetik ortalıqtı qalıplestiriwge bolǵan is-háreketleri nátiyjesinde rawajlanıp kelgen. Sol sebepli, kóp dawıslılıq usılına tiykarlangan túrli janrlardaǵı kórkem, burınnan aytılıp kiyatırǵan dóretpeler ruwxıy qádiriyatlarımızdıń dúnyalıq potencialın jáne de asırdı. Muzıkalıq mádeniyatımızdıń jańa baǵdarı bolǵan qaraqalpaq opera janrı 70-80-jıllarda payda bolıw hám qalıplesiw basqıshların basıp ótti [3; 8].

Bul orında Respublikamızda opera mektebine tiykar salǵan hám onıń rawajlanıwına úlken úles qosqan Bazarbay Nadirov, Qudaybergen Allayarov, Ilich Xojametov, Ótebay Temirxanov, Maqset Xojaniyazov hám Keńesbay Serjanov sıyaqlı ullı tulǵalardıń atın atap ótiw orınlı.

Búgingi kúnde qaraqalpaq muzıka kórkem óneri tek ǵana tıp dástúriy kórinislerinde emes, bálkim, kompozitorlıq baǵdarlarında da xalıqaralıq kólemde barǵan sayın rawajlanıp atırǵanı bul tarawdıń jetiskenligi esaplanadı. Keleshekte respublikamız kompozitorları iskerligi hár qıylı muzıka janrlarında nota jazıwdan ǵana ibarat bolıp qalmay, izertlew, ilimiy tájiriybelerinen ibarat bolıwı múmkin.

Hárqanday úlgede jazılǵan muzıkanıń milliylik, kórkem-estetikalıq, ayrıqshalıq, mazmunlılıq, tásirlik sıyaqlı pazıyetleri barqulla qádirli bolıp esaplanadı. Joqarı kásip uqıwbı, tereń bilimpazlıq, názik talǵam menen milliy dástúrlerge súylene otırıp, jaratılǵan dóretpelerdiń uzaq jıllar, ásirler dawamında ómir súriwi bir ǵana qaraqalpaq klassikalıq muzıka úlğileri misalında ayqın kóriwimizge boladı. Muzıkalıq mádeniyatımızdıń xalıqtıń ruwxıy turmısındaǵı ornı kútá úlken bolıp tabıladı. Sol sebepli muzıka mádeniyatımız búgingi kúnniń úlken dóretiwshilik maydanına aylandı.

Mine usı ózgesheliklerden kelip shıqqan halda Qaraqalpaqstanda muzıka mádeniyatınıń qalıplesiw procesi, qalıplesiw basqıshları hám qaraqalpaq muzıka mádeniyatınıń rawajlanıwında girewli ornı bar tulǵalarınń ómiri hám dóretiwshiligi tuwralı biraz pikir júrgiziwdi maqul kórdik.

Qaraqalpaqstanda muzıka mádeniyatınıń qalıplesiw procesleri. Qaraqalpaq xalqınıń muzıka mádeniyatı uzaq tariyxqa iye. Tariyxıy rawajlanıw dawamında áyyemgi xalıq muzıkası, dástúriy kásiplik muzıka, xalıq kompozitorlıq jolları, sonday-aq, folklor-háweskerlik muzıkalıq miyrasları sıyaqlı forma hám usıllar bir-

birine jaqın atqarıwshılıq kórinisleri bir-birin tolıqtırıp keldi. Bul muzıkalıq miyraslarımız búgingi kúnimizde de ruwxıy mádeniyatımızdıń bir bólegi retinde kórinetuǵın bolıp atır. Gárezsizlik sharapatı menen milliy-ruwxıy qádiriyatlarımızǵa, úrp-ádetlerimizge, umıtılıp baratırǵan biraq, qádirli bolıp qalǵan dástúrlerimizge bolǵan itibar, olardı tazadan reformalaw procesi tiykarǵı baǵdar esaplanadı.

Milliy qádiriyatlarımız, úrp-ádetlerimiz, ruwxıy baylıǵımızǵa bolǵan itibar mámleketlik siyasat dárejesine kóterildi. Gárezsizliktiń dáslepki jıllarında ata-babalarımızdan qalǵan ruwxıy baylıqlardı, atap aytqanda, muzıkalıq mádeniyattı asırıp-abaylaw, qayta tiklew boyınsha, sonday-aq, zaman menen sáykes qádem taslaw boyınsha ádewir jumıslar islendi. Tariyxtan belgili, ruwxıylıǵımızdıń tiykarǵı buwını bolǵan muzıkalıq mádeniyatımız, dástúriy qosıqlarımız, atqarıwshılıq óneri bárhama xalqımızdıń kúndelikli turmısında ruwxıy azıq sıpatında xızmet etip kelgen. Xalqımız awır kúnlerinde de muzıkadan jaqsılıq izlegen, kewilli kúnlerinde de qosıq hám muzıka olarǵa joldas bolǵan.

Solay eken, gárezsizlikke erisken dáslepki kúnlerden baslap-aq, milliy muzıkalıq mádeniyatımızǵa, dástúriy qosıqlarımızǵa húrmet penen qaraw, olardı ilaji barınsha saqlap qalıwǵa bolǵan umtılıslar kóbeydi. Bulardıń barlıǵı keleshegimiz tiykarı bolǵan bárkamal áwlad tárbiyasında, jaslardıń ruwxıy dúnyaǵa kózqarasın qalıplestiriwde úlken áhmiyetke iye bolıp esaplanadı. Dástúriy muzıka hám qosıqlarımız adamlardı bárhama iymanǵa, mehir-aqıbetke, insanıylıq pazıyletlerge shaqırıp kelgen.

Qosıq, muzıka, oyın, folklor atqarıwshılıǵı kórkem óneri milliy muzıka kórkem óneriniń xalıq turmısı hám dóretiwsılıǵı menen bekkem baylanıslı halda payda bolǵan hám rawajlanıp kelgen áyyemgi kórkem óner túrлерinen esaplanadı. Degen menen, búgingi kúnde tek tariyxıy miyraslarımızǵa iyelik etip otıra beriwge bolmaydı. Biz búgingi kúnniń ruwxına sáykes tárizde qosıqlar jaratıp milliy ózgesheligimizdi rawajlandırıwda bas faktorlardan bolǵan muzıkalıq kórkem óner menen shuǵıllanıp atırǵan barlıq qánige hám atqarıwshılardı zárúrli wazıypa etip qoyılıwı tábiyiy bolıp tabıladı.

Qaraqalpaq xalqı tariyxıy procesler dawamında kóship-qonıp júriwine qaramastan, uzaq jıllar dawamında alınıp bermes ájayıp namaların yadında saqlap, atadan balaǵa miyras etip, biziń dáwirimizge jetkerdi. Olar atqarıwshılar tárepinen qosıp, alınıp, úzliksiz rawajlanıp, ádewir ózgeriske ushırıp kelgenligine qaramastan ózine tán originallıq qásiyetin joǵaltıpadı. Bul belgiler áyyemgi dáwirlerden berli saqlanıp kiyatırǵan mádeniy hám tariyxıy eskertkishlerde sáwlelengen. Olar xalıq muzıka tariyxınıń erte zamanlardan berli bar ekenliginiń gúwası esaplanadı.

Qaraqalpaqstanǵa kóship kelgen rus jumısshı wákilleri arasında sazendeler, nama shıǵaratuǵın melodistler, oyın qoyatuǵınlar bolǵan. Bul jaǵday Tórtkúl, Shımbay hám basqa qalalarda mádeniy oraylardıń payda bolıwına alıp keldi. 1884-jılı Tashkentte ashılǵan “Türkistan rus muzıka jámiyetiniń” Ámiwdárya bóliminiń bir shaqabı 1907-jılı Petro-Aleksandrovskiy qalasında “Rus muzıka jámiyetin” shólkemlestiredi [3; 10].

1917-jılı Petro-Aleksandrovskide áskeriy garnizonnıń Ámiwdárya bóliminde soldatlardıń háweskerler dógeregi shólkemlesedi. Sonnan baslap, ruslardıń kem-kemnen kóbeyiwine baylanıslı hár qıylı aǵartıw mákemeleri ashılıp, sol jerde de kórkem ónerge qızıǵıwshı jaslardan kóp ǵana háweskerler dógeregi shólkemlestiriledi.

Mine usınday jaǵdaylardıń tásiiri menen ruslardıń koncertlerine qatnasqan hám rus muzıka ásbapların, onıń xalıq qosıqların úyrengen xalqımız arasınan shıqqan jergilikli jaslar bolǵan. Olardan Tórtkúlli Xoja kór, Jumaniyaz garmonshı, Muwsa baqsınıń balası Allaniyaz, Xojelishi Qutlı qız, Qońıratlı Juman Rozimov sıyaqlı jaslar garmon, skripka, mandalina, gitara hám taǵı basqa ásbaplardı shertiw menen qatar, kóp ǵana rus xalıq namaların, ayaq oyınların atqaratuǵın bolǵan.

Kórnekli muzıka izertlewshisi A.Zataevich 1924-jılları respublikamızdıń Shımbay, Kegeyli, Qaraózek, Taxtakópir, Tórtkúl rayonlarınıń átirapında bolıp, 25 qaraqalpaq xalıq namaların jazıp aladı. Bul namalardıń arasında qaraqalpaq xalıq namalarınıń ishinen pútkilley umıtılıp baratırǵanları da ushırasadı.

1970-jılı apel ayında Alma-ata qalasında A.Zataevichtiń tuwılǵanına 100 jıl tolıw yubileiye baǵıshlap shıǵarılǵan “SSSR xalıqları namaları” atlı jıynda “25 qaraqalpaq qosıqları” degen arnawlı tema berilip, hár bir qosıqqa qısqasha túsinik berilgen. Bunnan tisqari A.Zataevich 1936-39-jılları Moskvadaǵı A.Lunacharskiy atındaǵı teatr institutında oqıp atırǵan qaraqalpaqlı studentlerden: T.Allanazarov, Ya.Allamuratova, Ğ.Doshumov, S.Yusupova, Q.Muxanovalardan “Bozataw”, “Arıwxan”, “Qız Minayım”, “Zarlı qız”, “Muxalles”, “Ǵulpaq”, “Nazalim”, “Teke nalış” namaların jazıp alıp, kópshiligin bastırıp shıǵarǵan [3; 11].

1936-jılı xalıq talantların propagandalaw maqsetinde olardıń dawısın grammplastinkaǵa alıw máselesi qoyıldı. Soǵan baylanıslı Tórtkúlde ónerpazlardıń úlken jarısın ótkerip, uzaq tayarlıqlar kóre basladı. Bulardıń ishinde eń saylandıların, J.Shamuratov, E.Qospolatov, I.Patullaev, Q.Axmetovlardı tańlap alıp, 1939-jılı aprel ayında Moskvadaǵı kóplegen koncert beriw maqsetinde dóretilishilik saparǵa jiberildi. Bunnan soń qaraqalpaq talantlı jasları quramında ansambl dúzilip, onıń kórkemlik jaqtan basshısı A.Qazimbetova (Shamuratova) hám Japaq Shamuratovlar, qatnasıwshılar: Xojambergen Niyazov, Esemurat jıraw, Abbas shayı, Sadıq shayırlar boldı. Mine usı háreketlerdiń bári de respublikamızdıń muzıkalıq “fundamentiniń” qalanıwında úlken ilajlar bolıp xızmet etti. Bul dáwirde muzıkanın jazba túri, jazba mádeniyatı rawajlanadı. Ataqlı talant iyeleri muzıkanın álwan qırları menen texnikalıq sırların úyreniwge qanshelli talpınbasın, oǵan qolı jete qoymadı. Bunıń sebebi, qaraqalpaq xalqının muzıkalıq jazba mádeniyatı 40-jıllarǵa shekem bolmay, ádebiyatqa qaraǵanda oǵada keyinlep qalǵan taraw boldı. Jalpı xalıqta muzıka sawatı bolmaǵanlıqtan, muzıkanın neshe álwan formalarınan biyxabar bolıp, jańa professional milliy muzıka dórete almadı.

Soń bul tarawdı rawajlandırıwǵa úlken itibar qaratılıp, 1934-jıldan baslap Moskvadaǵı Lunacharskiy atındaǵı teatr institutına 34 talantlı jaslardı oqıwǵa jiberdi.

Soñ usı dáwirlerde Leningrad konservatoriyasına 5 adam, Tashkenttegi muzıka texnikumına 11 adam, teatr texnikumına 20 adam hám balet mektebine 5 adam jiberiledi. Bulardıń kópshiligi pitkerip kelip, respublikamızdıń teatrlarında isleydi. 1937-jılı Ózbekstan qánigeleriniń járdemi menen qaraqalpaq xalıq namalarınıń materialların jıynap, jazıp alıw hám bastırıp shıǵarıw máselesi iske asırıla basladı. Teatrdıń muzıka bólimin basqarıwshı kompozitor D.Tumanyan tárepinen 40 tan aslam xalıq qosıqları jazıp alınıp, notalastırılǵan.

Kompozitor D.Tumanyan, A.Kondorshtilovlar ózleri qaraqalpaq namaların úyrenip barıw menen qatar J.Shamuratov, R.Arziev, I.Qıdırov, Q.Meñlibaev, A.Shamuratova sıyaqlı kóplegen talant iyelerin jıynap, nota sabaqlıǵın úyrete baslaydı. Bulardıń barlıǵı búgingi kúndegi professional muzıkamızdıń jaratılıwına úlken jaǵday jarattı.

Qaraqalpaq professional muzıkasınıń qalıplesiw procesi Ullı watandarlıq urıs jıllarına tuwra keletuǵınlıǵı bárshemizge belgili. Urıstıń dáslepki kúnlerinen baslap-aq, melodist baqsı I.Patullaev, N.Qarashaev, Qurbaniyaz hám Qıdırnıyaz baqsılar frontqa ketti. Qıdırnıyaz baqsı frontta jawıngerlerge tamasha berip júrip, duwtarın qushaqlawı menen okopta jan berdi. Melodist baqsı, artistler: Japaq, Esjan, Orınbay, Esemurat, Ayımxan, Anar hám basqalar úyme-úy, awılma-awıl júrip úzliksiz koncert berdi. Qaraqalpaq mámleketlik teatrı usı jılları 150 den aslam koncert qoyıp túsken pulın Watandı qorgaw ushın jiberip, áskerlikke alınǵan jawıngerlerdi ózleriniń tamasha koncertleri menen frontqa shekem uzatıp salıp júrdi.

Usı dáwirlerde Kiev konservatoriyası professorları G.I.Kompaneec, A.Kondorshtilov, kompozitor D.Braylovskiy, I.Shteynberg, pedagog M.Zarjevskaya, M.Plaksin hám taǵı basqa birqansha qánigeler respublikamızǵa waqtınsha kóshirip alıp kelinip, olar Nókiste hám Tórtkúlde isley basladı. Olar jergilikli kadrlardı tayarlawda, iskusstvo xızmetkerleriniń nota sawatın ashıwda, rus hám Evropa klassikleriniń shıǵarmaların propagandalawda úlken xızmet atqardı. 1941-jılda “Watandarlıq qosıqlar” degen at penen kompozitorlardıń namalar toplamın shıǵarıp, xalıqta úlken ruwxlanıwshılıq payda etti.

Urıstan sońǵı jılları barlıq tarawlarda qayta qurıw isleri baslanıp ketkenlikten, mádeniyat, ádebiyat, kórkem óner tarawlarında da jańalanıwlar, ózgerisler júz bere basladı. Bul dáwirde kompozitorlardıń qatarına jas melodistler qosılıp, muzıkamızdıń rawajlanıwına úles qosıp otırdı. Á.Sultanov, Q.Turdıqulov, A.Qayratdinov, N.Qarashaev, I.Qıdırov sıyaqlı jaslar kompozitor J.Shamuratov, Á.Xalimovlardıń járdeminde ózleriniń dáslepki qosıqların dórete basladı. Mine usı taqılette qaraqalpaq muzıka korkem óneri rawajlanıw jolına tústi.

Ásirese, gárezsizlik jıllarına kelip, elimiz jańasha jámiyet, jańasha turmıs hám jańa ómirdi baslap jiberdi. Adamlarımızdıń kewilinde, oylaw dárejesi hám oyda sáwlelendiriwinde ózgerisler payda boldı. Prezidentimiz aytıp ótkenindey ruwxıylıq máselesi millet tariyxı, etikalıq hám diniy qádiriyatlar, materiallıq miyraslar, dástúr hám úrp-ádetler, milliy ideologiya, patriotlıq hám adamgershilik, milliy ózlikti ańlaw sıyaqlı júdá kóp faktorlardı óz ishine aladı hám sońında insan shaxsın belgilewde tiykarǵı talap wazıypasın atqaradı. “Xalqımızdıń keleshegi,

barinen burin, onin ozine, ruwxiy qudiretine ham milliy sanasinin doretivshilik kushine baylanisli. Materialliq parawanliqqa tabiiy umtaliw millettin ruwxiy ham intellektual osiw mutajligine irkinish bolmawı kerek. Ruwxıylıq ham agartıwshılıq xalqımızdın kóp asirlik tariyxı dawamında mudamı onın eń kushli ayırıqsha ozgesheligi bolıp keldi”- dep ayıp ótken edi Ózbekstan Respublikasının birinshi prezidenti Islam Abduganiyevich Karimov. Bul principlerden kelip shıgıp, ruwxiy iskerlik tarawlardın barlıq bagdarları ozleriniń maqset ham wazıypaların belgilep alıwları zárúr boladı. Asirese, bul iskerlik tarawında muzikalıq madeniyat ruwxiy turmıstaǵı ayırıqsha ornın bahalaw, onın tasirlilik kushin gárezsizlik ideologiyasına qaray bagdarlaw onın bas belgisi ekenligin ańǵarıw zárúrli bolıp tabıladı.

Materialliq turmısta búgingi kúnde sol princip tiykarında alǵa ilgerilewler baqlanıp atır. Doretivshilerdın oy-pikiri áne sol principler jolına bagdarlanganlıǵın olardıń búgingi kúndegi jetiskenliklerinen ańlay alamız. Muzikalıq madeniyat óziniń hár túrliligi menen ajralıp turadı. Asirese, óziniń tereń tamırları áyyemgi dáwirlerge jetip baratuǵın qaraqalpaq xalqının bay muzıka miyrasları házirgi kúndelikli turmısımızdan da óz ornına iye esaplanadı. Ol xalıq awızeki doretivshiliginiń joqarı úlgeri, folklor atqarıwshılıǵı, nama dúzilisi, mazmunlıq jaqtan rawajlangan ásbap ham qosıq dóretpeleri, dástanlar atqarıwshılıǵı ham de quramalı atqarıwshılıq toparı dep atalatuǵın maqom muzıkasın óz ishine aladı. Bunnan tisqari, xalıq muzikalıq madeniyatında ózleriniń barlıq dáwirlerde sezilerli úlesin qosıp kiyatırǵan xalıq kompozitorlarının doretivshiligi de salmaqlı orın tutadı.

Qaraqalpaq muzıka madeniyatı hár qıylı dáwirlerde túrli rawajlanıw basqıshların basınan keshirgenlikten, onın shınǵa shıǵıwı, ósip-órkenlewi biraz keshikti. Áne sol jaǵdaylarǵa qaramay, ótken dáwirler dawamında ilim-pán, kórkem óner, atap aytqanda, muzikalıq madeniyat salasında maqtanıwǵa arziytuǵın jumıslar ámelge asırılǵanlıǵın ayırıqsha ayıp ótiw zárúr. Sózimizdın ayqın dálili retinde muzıka atqarıwshılıǵı, muzıka ilimi, talimi sıyaqlı tarawlardı alıp qaraw múmkin. Sol ótken dáwirlerdın unamsız aqıbetleri retinde turmısımızdın oǵada siyasilestiriliwi, milliy qadiriyaqlarımızdı mensimewshilik, onın ayaq astı bolıwına jol qoyılıwı, xalıqshıl bagdarlarǵa, túsıniklerge itibarsız bolıw, áyyemgi xalıqaralıq materialliq baylanıslar rawajlanıwına jasalma tosiqlar qoyılıwı sıyaqlılardı kórsetiw múmkin. Házirgi zaman qaraqalpaq muzıka óneri kóp tarmaqlı ham kólemi keń, usılları da bay, hár túrli, rawajlangan ham kushli process retinde sawlelenedi. Sebebi, muzikalıq madeniyatımız júdá áyyemgi, ayırıqsha ham kem ushıraytuǵın dástúrlerge iye bolǵanı, dáwir iyrimi menen tazadan jańa bagdar, forma, janr, usıllar menen jáne de bayıp barıp atır. Solay eken, asirler bizge shekem jetip kelgen qadirli, bahalı miyraslarımız sıyaqlı birneshe áwlad doretivshileriniń kórkem muzıka dástúrleri materialliq-ruwxiy mülkimizge aylandı. Haraqanday kórkem óner túri hár túrli qurallar arqalı turmıslıq haqıyqatlıqtı sawlelendiriwge ılayıq eken, sońǵı júz jıllıq dawamında ózbek ham qaraqalpaq muzıkasının rawajlanıwı qanshelli quramalı ham ózgeriwshen social sharayatlarda payda bolıw ham qalıplesiw basqıshların basınan keshirgenligi barlıǵımızǵa belgili.

Juwmaqlap aytqanda, qaraqalpaq xalıq dóretiwshiligi, dástúriy kompozitorlıq hám háweskerlik sıyaqlı óz ara bekkem baylanıslı qatlamlar menen tıgız baylanıslı túrde milliy qádiriyatlarımızǵa, “dástúriy emes” kompozitorlıq óneri zárúrli tarmaq retinde qosıladı. Ulıwma dúnyalıq, materiallıq rawajlanıwǵa uyqas túrde usı iskerlik tarawı úlkemizde júdá qısqa múddet ishinde úzil-kesil qalıplesip, nátiyjeli rawajlanganlıǵın ayırıqsha aytıp ótiw orınlı. Muzıka mádeniyatın ele de tereńnen en jaydırıw, basqa xalıqlar mádeniyatın salıstırmalı túrde úyreniw hám qabıl etiw maqsetinde Batis hám Arqa Evropa mámleketleri tájiriybesinen ónimli paydalanıp, ózgeshe oylap tabıwshılıq nızam-qaǵıydaların ózlestiriw, onı qaraqalpaq xalıq muzıkasınıń bay múmkinshiliklerinen kelip shıqqan halda sheber birlestiriw ushın búgingi kúndegi kompozitorlarımız pútkil dúnya muzıka ilimin tereń izlenbekte.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Allanbaev R. Vokal (jeke qosıqshılıq óneri). – Tashkent: Tamaddun, 2023. – B. 194.
2. Allanbaev R. Vokal. – Tashkent: Tamaddun, 2023. – B. 160.
3. Allanbaev R. Jeke qosıqshılıq óneri. – Tashkent: Tamaddun, 2023. – B. 194.
4. Алланбаев Р. О. ПРОЦЕСС ОБНОВЛЕНИЯ ТРАДИЦИЙ В СОВРЕМЕННОМ УЗБЕКСКОМ ОПЕРНОМ ТЕАТРЕ //Проблемы современной науки и образования. – 2021. – №. 3 (160). – С. 71-74.
5. Алланбаев Р. О. РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ МУЗЫКАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ //Ta’lim fidoyilari. – 2022. – T. 7. – №. 8. – С. 94-100.
6. KAMALOVA D. SHOIR TOLIBAY QABULOV SHE’RLARIGA YOZILGAN MUSIQALAR //Journal of Research and Innovation. – 2023. – T. 1. – №. 7. – С. 53-58.

